

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > תורת הרמז - בראשית_001

001_תורת הרמז - בראשית

'בראשית ברא אלקים את וגו'. (א, א) כלומר, בתחלה ברא בחינת 'את', ופירושו את כ"ב אותיות מא' עד ת', שבהם נברא הכל, כנודע.

'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ'. (א, א) כלומר יש אותיות מא' עד ת' בבחינת שמים, שמימים. ויש אותיות בבחינת ארץ, ארציות, והבן.

'בראשית ברא אלקים'. (א, א) פירושו, ב' ראשית ברא בחינת אלקים. כלומר, תחילה היתה בחינת אחד, ואז אין בחינת דין. ורק לאחר שיש בחינת ב' ראשית שייך בחינת דין, אלקים.

'א"ר יצחק וכו' לסטים אתם'. הענין. 'תורה תחילתה וסופה גמ"ח'. וטענת לסטים הוא הפך החסד, שנוטל לעצמו. ולכך אמר 'בראשית ברא', פעולת חסד של נתנה.

חשך אותיות שכח. שכחה ע"י העלם, בחינת חושך.

'בהו' גימ' י"ג, אחד. הענין בהו לשון ריקנות, ואז הכל שוה, אין שינוי, בחינת אחדות.

'ורוח אלקים מרחפת על פני המים'. (א, ב) הענין. יש ד' יסודות, כנגד נרנח"י. נמצא, רוח כנגד מים. ומאוחדים זה בזה. אולם בעולם הקלקול לא היה חבור, וזו הבחינה נקראת 'ורוח אלקים מרחפת על פני המים', שאין לרוח חיבור גמור עם המים.

יש ד' יסודות ארמ"ע, ולכל אחד היה צמצום. באש בחינת אור, כתיב 'ויבדל אלקים בין האור ובין החשך'. כלומר הגביל את האור. ביסוד הרוח כתיב 'ורוח אלקים מרחפת על פני המים', ולא בתוך המים, הרי הגבלת יסוד הרוח. ביסוד המים כתיב, 'יקוו המים מתחת וגו'', הרי צמצום יסוד המים. וביסוד העפר, אמרו שנקרא השי"ת 'שדי', 'על שאמר לעולמו די', כלומר צמצם יסוד העפר.

'ויבדל אלהים בין האור'. (א, ד) וברש"י, 'ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים'. עומק הדבר, שע"י רשעים, בחינת פירוד, כנודע, נעשה הפירוד בין אור לחשך.

'יהי רקיע'. (א, ו) וברש"י 'יחזק הרקיע'. הענין. יום ראשון בחינת חסד, רק, לכך היו לחים. אולם ביום שני בחינת דין נתקשו, וזה ע"י גערה, בחינת דין.

רקיע אותיות קרע, שהבדיל וחילק.

ביום ראשון היה הבדלה בין אור לחושך, בין דברים חלוקים. ביום השני היה הבדלה בין מים למים, דברים שוים. הענין יום ראשון חסד, ורק מהרע, חשך, נבדל. משא"כ יום שני דין, בחינת פירוד משה.

'ערב', בתרגום 'רמש', אותיות שמר, בחינת נוק', שמירה. בקר, צפר, אותיות רצף, בחינת רצופים אחדות, בחינת חסד, יום.

'יקוו המים'. (א, ט) לשון קו, בחינת קו חוט א"ס, בחינת אחדות. ונכתב בתרגום 'יתכנשון', בחינת אחדות, חבור. ביום שלשי כל אחד קבל גבולו, מים במקומם, ויבשה במקומה. בחינת תפארת שמאחד חסד ודין.

'יהי ערב ויהי בוקר יום שלישי'. (א, יג) ידוע שעד פסוק זה נזכר בכל פסוק שם אלקים, שהוא מדת הדין. ובפסוק זה שהוא י"ג חדל מלהזכרו. ורמז על י"ג מדות של רחמים. הלא נודע, דקודם חטא אדה"ר, היצה"ר היה חיצוני ממנו, ולאחר החטא נעשה חלק ממנו. ומ"מ הפנימיות נשארה זכה וטהורה, ורק חיצוניות הנפש נקלט בה ריח הרע. משא"כ קודם החטא הרע היה חוצה לו ממש. וא"כ נמצא דבשעת בריאתו החיצונית השתוותה לפנימיות. ורק לאחר החטא נתחדש ששייך שהפנימיות שהוא השורש יהיה טוב, והחיצוני יהיה בו שייכות לרע. וכן תמצא ששורש חטא האדמה דומה לזה, שקלקלה ולא הוציאה העץ בטעם הפרי. והוא שאע"פ שהשורש שבעץ טוב הוא, שהרי מכחו יצאו הפירות שיש בהם הטעם, מ"מ החלק הנגלה שבעץ אין בו טעם. והוא ענין צורת ענשם, שקוץ ודרדר תצמיח לך ובזעת אפיך תאכל לחם, שאע"פ שבכח פנימיות האדמה להוציא דברים טובים, מ"מ כח זה נשאר בבחינת פנימיות, והוא דוגמת החטא. והוא ענין י"ג מדות של רחמים, שמדת רחמים, שורשה במדת כתר כנודע, שהוא שורש הנאצלים. והוא שהשורש כולו רחמים, וכאשר חוטא האדם, הקב"ה מרחם בגלל שורשו, ולא מביט אל החיצוניות.

ענין שאמרו חז"ל שרצו המלאכים לומר שירה לפני אדה"ר שחשבוהו לקב"ה. הענין. שאדה"ר היה דבק כ"כ באי"ס, ולכך האיר בו אור הא"ס מאוד, ולכך טעו בו. ואולי זה עומק דברי הגמ' בב"ב [ע"ה ע"ב] 'א"ר אליעזר עתידין צדיקים שאומרים לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה'. הענין כנ"ל, שיהיו דבוקים כ"כ באי"ס, וממילא יקרא שם הא"ס עליהם. וכן הענין מה שאמרו במשה רע"ה שהיתה שכינה מדברת מתוך גרונו, שמתוך עומק דביקותו, דיבורו היה דיבור של השכינה.

'נעשה אדם'. (א, כו) וברש"י, יש מקום לאפיקורסים לרדות לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ. דרך ארץ, בחינת ארץ, מלכות. ושם יש טו"ר, בחינה הנראת שתי רשויות, והבן.

יום ראשון ספירת חסד, ורביעי ספירת נצח, ושניהם בקו הימין. ולכך ביום ראשון נברא האור, וביום רביעי נקבעו השמש והירח לממשלת היום והלילה. וכן ביום השני, ספירת גבורה, עסקה במים, וכן בחמישי 'ישרצו המים'. ושלישי תפארת, נראתה היבשה, ובשישי יסוד, קו אמצע, כתיב 'תוצא הארץ'.

'טוב מאוד' (א, לא) זה יצה"ר כמ"ש חז"ל. היצר הטוב נקרא 'טוב', והרע נקרא 'טוב מאוד', יותר טוב מיצר טוב, והוא מושרש בשער הנו"ן. בנחש כתוב שהיה ערום מכל חית השדה. הענין. יש בחינת 'אדם ובהמה תושיע ה''', 'בני אדם שערומים בדעת ומשימים עצמם כבהמה'. וזו בחינת נחש, בחינת ערום מכל חית השדה. מ"מ הוא לא אדם אלא בהמה. נמצא שהנחש כולל את שני ההפכים, גם בר דעת, וגם בהמה בעצם. לא רק משים עצמו כבהמה, אלא בהמה בעצם. וזה היה חטא חוה שנכנסה עם הנחש למשא ומתן, בבחינת דעת, והיה לה לשים עצמה כבהמה. וזה נקרא שדחפה ונגעה בעץ הדעת, כלומר נדבקה במדת הדעת, בחוסר בחינה של תמימות וביטול כבהמה. טוב מאוד גימ' ס"ב, שורש של סובב, בחינת אור מקיף. וזו בחינת יצה"ר שהוא אור יותר גבוה ומקיף, ועדיין אין בו השגה.

'טוב מאוד זה יצה"ר', (א, לא) ונקרא בלשון חז"ל 'מלך זקן וכסיל'. הענין כנ"ל, שהוא יותר זקן מיצר טוב, כי הוא במקיף. ובחינת כסיל, הוא בבחינת 'משים עצמו כבהמה', והבן.

'ואדם אין לעבוד'. (ב, ה) אדם היה במדריגת אין, ביטול, ואחרי החטא ירד לחכמה.

'אעשה לו עזר כנגדו'. (ב, יח) כל מציאות נוק', דין, זו בחינת 'שמאל דוחה'.

'ויקח אחת מצלעותיו'. (ב, כא) נוק', מקבל, ובשורש יצירתה נעשתה מלקיחה מבעלה.

'זאת הפעם וגו''. (ב, כג) 'א"ר אלעזר וכו'', מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו. (יבמות סג א') הענין. 'אין קישוי אלא לדעת'. וזו בחינת חימום, וזו בחינת 'רשפיה רשפי אש', אהבה בבחינת אש. אולם אהבה לאחר הקישוי, שהיא בבחינת אהבה כמים, בחינת חיבור, לא היתה. וז"ש לא 'נתקררה' דעתו דיקא.

'ויהיו שניהם ערומים ולא יתבוששו'. (ב, כה) פרושו, שלא היתה בהם בחינת בושה כלל, ולפ"ז צ"ב מה הטעם שהיתה להם בחירה, דלפי מש"כ ברמח"ל שענין הבחירה הוא מפני 'נהמא דכיסופא', ומכיון שקודם החטא לא היה להם בושה, א"כ צ"ב מה צורך יש בבחירה. אלא נראה לפי מש"כ הרמח"ל בתחילת ס' דרך ה', טעם נוסף לבחירה, שהשלמות תהיה שלמות עצמית ולא שלמות שזהו צורת בריאתו, ועיקר השלמות עושה עצמו לשלם ולא מפני סיבה חיצונית. ונראה לפ"ז שקודם חטא אדה"ר זה היה טעם הבחירה.

והנחש היה 'ערום'. (ג, א) שורש ערמ, גימ' יש. הענין. כל אֵין נסתר, ויש נגלה. ערום שנגלה, בחינת יש.

נחש (ג, א) נחשבא"ת ב"ש, טס"ה, גימ' ע"א עם כולל ע"ב. רמז לע' אומות עם ב' ראשיהם עשו וישמעאל שהם כח הרע מסטרא דנחש. ונחש לשון 'נחשתי ויברכני ה"', וברמב"ן שם, 'וכל נחש נסיון'. הענין של הנחש היה להסית ולנסות, ושמו מעיד עליו.

'והייתם כאלקים יודעי טו"ר'. (ג, ה) ופרשו חז"ל שהנחש אמר לחוה מה הוא בורא עולמות אף אתם. ולכך בקללה נתקללה חוה בצער עיבור וגידול בנים, מפני שכל אדם בחינת עולם, ולכך בכל בריאת עולם של חוה יהיה צער כנגד כך שרצתה לברוא עולמות להנאתה. וכן נתקלל אדה"ר בקללת 'בזעת אפיר'. שהרי אמרו 'תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים'. נמצא שהמעשים בחינת בנים, בחינת עולמות. ולכך נתקלל בצער בתיקון העולמות.

והייתם כאלקים'. (ג, ה) אפשר שהכונה שיגלו שהם עצמם חלק מן הא"ס, כמ"ש חז"ל כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה. ושיגלו שהם באמת חלק אלוך ממעל. וזוהי הכונה יודעי טו"ר, שאצל האדם החיבור לטוב נראה ראוי, משא"כ החיבור לרע. אולם באמת בכל יש אלקות. וזוהי הכונה "יודעי", חיבור לטוב ולרע בשווה, חיבור לאלקות הנגלית בקרבם. אולם באמת עץ הדעת הוא חיבור לרע מכח הפירוד, אולם אם היה אוכל מעץ החיים היה מתחבר לרע מצד האלקות שבו.

אדה"ר לאחר החטא אומר לקב"ה, 'האשה אשר נתת עמדי'. (ג, יב) הענין. תחלה היה בבחינת 'עצם מעצמי ובשר מבשרי', מפני שהיה בבחינת כתר, ושם הדוכ' והנוק' באחדות גמורה, כנודע. אולם לאחר החטא שירד ממדריגת אין, כתר, למטה, נעשה דוכ' ונוק' נפרדים זה מזה, ולכך שייך לתלות בנוק' כאילו היא נפרדת ממנו.

'ואיבה אשית'. (ג, טו) שורש של איבה, איב, גימ' י"ג, גימ' אחד. איבה היפוך אחד.

'ואיבה אשית בינך ובין האשה'. (ג, טו) וצ"ב למה גם בין האיש לנחש לא יהיה כן. הענין. שנאה שייך רק בשוים, כנודע. ונחש בחינת נוק', בחינת חטא, ובזה שוה לאשה.

ענין קללת אדם ע"י האדמה. דאדם דוכרא, נותן, וחוה נוק', מקבל. והוא שמע בקול אשתו ונעשה לה נוק' היפך מדתו, לכך נתקלל שאדמה בחינת מקבל נתקללה ע"י. (ג, יז)

'כי שמעת לקול אשתך'. (ג, יז) ענין הקללה, 'ארורה האדמה'. אדם חטא ע"י חוה, בחינת נוק', מלכות. ולכך נגרם גם קלקול במלכות. וז"ש 'ארורה האדמה', בחינת מלכות. וז"ש 'בעצבון', עצב, סוד מלכות, עפר.

כל מעשה בראשית נברא ע"י פיו של הקב"ה. והענין שדוקא בחינת פה ולא מעשה. כל העולם סוד מלכות א"ס כנודע. ובחינת מלך שדיברו כמעשה כמ"ש ב"ב ג'. ולכך נברא בפה.

'ארורה האדמה בעבורך'. (ג, יז) וצ"ב מה חטאה האדמה. והענין אדמה בחינת נוק', מלכות, שדוכרא משפיע לה. וכיון שהדוכרא חטא, ממילא א"א לו להשפיע לה, ונמצא שממילא נתקללה. ולכך תצמיח קוץ ודרדר, וגם אוכל מעורב טו"ר, כשם שהאדם מעורב טו"ר.

'בעצבון תאכלנה וכו' בזעת אפיר תאכל לחם'. (ג, יז) הענין שע"י החטא נפלו ניצוצות במאכל, וע"ז נצרך לעמול ולברר. ולכך 'בעצבון תאכלנה', כי יש עמל, וכן 'בזעת אפיר תאכל', עצם האכילה בקושי. ולכך הוזכר לחם לשון מלחמה, שנצרך באכילה לעשות מלחמה עם הסט"א. ובפשטות הוא מדה כנגד מדה, הוא נצטוו לא תאכל ואכל, וכנגד זה אכילתו תהיה בקושי.

'וקוץ ודרדר תצמיח לך'. (ג, יח) הענין. קוץ היא בחינת קוצו של י', שהיא בחינת אין, שזו היתה מדרגת אדה"ר לפני החטא. ונפל קוצו של י' ונעשה קוץ. אח"כ בא נח, ונקרא כן ע"ש שניחמם, ופרש"י, 'והיתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים כשזורעים חטים מקללתו של אדה"ר, ובימי נח נחה', עכ"ל. כלומר שקוצו של יו"ד יצא מבחינת עפר ונתקן.

'ויקרא האדם שם אשתו חוה'. (ג, כ) וצ"ב מדוע דוקא אחר החטא קרה לה שם, ומתחילה קרא לה אשה. והענין. מתחילה לא היה רחוק בין חומר לנשמה ולכך גם היה חיבור גמור בין חוה חומר, לאדם נשמה. ולכך נקראה אשה ע"ש איש. אולם לאחר החטא שנפרדה ממנו, יש לה שם נפרד. חוה גימ' חטא, רמז ששם זה ע"י חטא.

אדה"ר היה מסולק מן החטא, כי לא נולד מנוק'. משא"כ כל אדם יש בו חלק נוק' מאמו, ובזה קרוב לחטא.

וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים'. (ג, כד) שורש כרב, אותיות שניות, בכר. הענין. תחילה בתוך ג"ע, בחינת אחד, בחינת א"א, דו"נ מציאות אחת. אולם לפי בחינת קדם לג"ע, חיצוניות, בחינת או"א, שם יש יחוד דו"נ, אולם כל אחד מציאות לעצמו.

ויהי מקץ הימים'. (ד, ג) קץ ימים, בחינת סוף, וזו בחינת קין, דין. ולכך היה עובד אדמה, בחינת יסוד העפר. אולם הבל שייך לראשית, ולכך הביא מבכורות, בחינת ראשית, חסד. ולכך קין הביא מן הגרוע כמ"ש רש"י, כי בחינת סוף בחינת גרוע. משא"כ הבל שהביא מחלבהן. וז"ש הקב"ה לקין, 'אם תטיב שאת', שבחינת הרע להפוך לטוב, בסוד נעוץ סופן בתחילתן, והאחרית נעשית ראשית.

ויבא קין מפרי האדמה'. (ד, ג) וברש"י, 'מן הגרוע'. הענין. קין שורשו בדין, ומשם מתפשט הרע. וקין רצה לעלות את עומק הרע, ובזה לא הצליח, ואין הכונה לגנותו ח"ו, אלא למעלתו.

ויהי בהיותם בשדה'. (ד, ח) דוקא בשדה, בחינת דין, כמ"ש 'ויצא יצחק לשוח בשדה', ושם שליטתו של קין.

'ויחר לקין מאד'. (ד, ח) הענין. קין בחינת דין, בחינת שמור. הדין עניינו, לשמור את כח החסד לבל יתפשט יתר מן הגבול הראוי. כמ"ש "כל המרחם על האכזרים", שהוא התפשטות כח ההטבה והרחמים למקום שאינו ראוי. וזה תפקידו של כח הדין, לעצור בעד התפשטות כח החסדים.

והנה כאן קין רצה לתת לקב"ה, 'ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה'. אולם הקב"ה לא קבל זאת, כדכתיב "ואל קין ואל מנחתו לא שעה". הרי נעצר כח הנתינה של החסד של קין. אף שכאן זו נתינה כביכול לקב"ה, אולם מכיון שהקב"ה לא שעה לכך, יש כאן הגבלה של כח הנתינה. אולם מכיון שהיה כאן פגם בכח הדין, הרי שהחסד רצה לתת בכל אופן. ומשם נובע מהלך של "ויחר", כעס, שהוא נובע מהתפרצות כח החסד להיטיב בכל אופן.

זהו עומק הכתוב "ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו". כלומר הבל בחינת חסד. וכאשר כח הדין אינו שומר כראוי על כח החסד שלא יתפשט למקום שאינו ראוי, זוהי בחינת הריגה לו. וזו בחינת ויהרגהו שכתוב בהבל, שנעשה ע"י קין.

קין אמר 'השומר אחי אנכי'. (ד, ט) הענין. הבל בחינת חסד, קין בחינת דין, בחינת קליפה שומר לפרי.

קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה'. (ד, י) הענין. קין היה עובד אדמה. וענין הריגת הבל, ביטול בחינת הבל, ושליטת קין, בחינת אדמה. ולכך הצעקה מבחינת אדמה, שע"י ניסה לשלוט על הבל.

"נע ונד תהיה בארץ". (ד, יב) הענין. יש בחינת עש"ן בכל דבר כנודע. וכן בבחינת 'נע ונד' יש בחינת עש"ן. והנה בחינת נפש, הוא ענין תנודות בנפש, תנודתיות סדירה, הוא ענין 'נע'. ועליית מדרגות בנפש, וכן להיפך, זו בחינת 'נד' ממקום למקום. וזה נגזר על אדה"ר בחטאו, שנפל ממדרגתו. ובבחינת זמן, היא בחינת השתנות הזמנים. ובתוך כל יום יש שינוי בין רגע לרגע, והיא בחינת 'נע'. ושינוי מיום ליום, היא בחינת 'נד'. וכן זה נגזר בחטאו של אדה"ר שלולי חטאו היה בחינת יום שכולו שבת, ולא היה שינוי. ובבחינת מקום נתחדש בקין, "נע ונד תהיה בארץ".

נע ונד תהיה בארץ'. (ד, יב) נע, מתנועע באותו מקום. נד, הולך ממקום למקום.

ומפניך אסתר והייתי נע ונד'. (ד, יד) הענין. אין מנוחה אלא בשורש, והשורש הוא הקב"ה. וכיון שנתקלל 'ומפניך אסתר', בחינת ריחוק, ממילא אין לו מנוחה, והוא במצב של נע ונד. ועוד י"ל, 'נע ונד בארץ', שנע ונד בבחינת ארציות.

קודם נולד קין, דין, ואח"כ הבל, חסד, כשם שקודם נולד עשו ואח"כ יעקב.

וישם לקין אות'. (ד, טו) וכתב בשפתי חכמים, שהיא אות ה'. הענין. בחינת אות ה' בתרא של שם הוי"ה, כנגד מלכות, אדמה. ועיקר בחינת קין שמירה, ובזה פגם. ולכך נפגמה שמירתו. וע"י נתינת בחינת מלכות, נוק', חזרה לו השמירה.

איתא בזה"ק (צז ע"ב וירא) "וקול התור נשמע בארצנו" דא מילה דקב"ה דלא אשתכח בעלמא עד דאתברי אדם עכ"ל. הענין. אדם בחינתו 'רוח ממללא'. ולכך רק לגביו יש גילוי של הקב"ה בצורה של דיבור, כי זו מהותו, וכל אחד יש לו את החיבור לקב"ה לפי מהותו.

- [תורת הרמז](#) [1]

Source: <http://bilvavi.net/shiur/001> תורת-הרמז-בראשית

Links

[1] <http://bilvavi.net/remez>